

แนวคิดและเทคนิคการเรียบเรียงเสียงประสานเพลงไทยลูกทุ่ง : สมาน แต่งวงศ์ ครูผู้ทรงคุณค่าแห่งแผ่นดิน

Concepts and Techniques for arranging Thai country songs: Saman Taengwong, the valuable teacher of the country

ยศพนธ์ นิตยแสวง^{1*}, สานิตย์ รัตมี², ปรีชา นวมนาม³, สุชาติ จันทรสุกรี⁴ และ นวพล ใจงาม⁵

Yodsaphon Nitsawaeng¹, Sanit Rudsamee², Preecha Nuamnam³,

Suchart Jantarasugree⁴ and Nawapol Jaingam⁵

(วันรับบทความ : 26 เมษายน 2566 /วันแก้ไขบทความ : 3 สิงหาคม 2566 /วันตอบรับบทความ : 24 สิงหาคม 2566)

(Received Date : May 26th, 2023 / Revised Date : Aug 3rd, 2023/ Accepted Date : Aug 24th, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวคิดและเทคนิคการเรียบเรียงเสียงประสานเพลงไทยลูกทุ่งของสมาน แต่งวงศ์ ครูผู้ทรงคุณค่าแห่งแผ่นดิน มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาประวัติและผลงานของสมาน แต่งวงศ์ 2) ศึกษาแนวคิดและเทคนิคการเรียบเรียงเสียงประสานเพลงไทยลูกทุ่งที่บรรเลงด้วยวงลูกทุ่งขนาดใหญ่ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนการศึกษาทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา และการวิเคราะห์ทางดุริยางควิทยา การสุ่มตัวอย่างบทเพลงใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 1 เพลง จากบทเพลงที่ สมาน แต่งวงศ์ ที่เรียบเรียงไว้ตั้งแต่ ปี 2550-2560

ผลการวิจัย พบว่า

1. สมาน แต่งวงศ์ จบปริญญาตรี (กศ.บ.) วิชาเอกดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) เริ่มเล่นดนตรีสากลขณะเรียนชั้นมัธยมต้น ตำแหน่งคลาริเน็ตในวงโยธวาทิตของโรงเรียนนครน-สูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี มีความสามารถอ่านโน้ตสากลได้ทั้งกุญแจซอลและกุญแจฟาได้อย่างดี สามารถบทเพลงทุกชนิดโดยเฉพาะเพลงไทยเดิมได้มากกว่า 300 เพลง เป็นนักดนตรีประจำวงดนตรีเฟื่องฟ้า, วงชงโค, วงดนตรีมิ่งมงคลภรณ์ ตำแหน่งแซกโซโฟน และเป็นนักดนตรีอาชีพในไนต์คลับต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี และจังหวัดสมุทรสาคร ทั้งยังเป็นผู้ควบคุมวงและเป็นนักดนตรีบรรเลงแบ็กอัป (Back up) ให้กับศิลปินดัง ๆ อาทิ ยอดรัก สลักใจ, บุษบา อธิฐาน, ทิพวรรณ แก้วจันทร์, อัครวิ น ศรีทอง และนักร้องในสังกัดค่าย นพพรโปรโมชัน และได้รับตำแหน่งครูผู้ทรงคุณค่าแห่งแผ่นดิน จากกระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ. 2560

2. แนวคิดการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีเพลงไทยลูกทุ่งที่บรรเลงด้วยวงลูกทุ่งขนาดใหญ่ นั้น สมาน แต่งวงศ์ มีแนวคิดและเทคนิคในการเรียบเรียงเสียงประสานเพื่อใช้ในการแข่งขันโดยจะศึกษาถึง จุดมุ่งหมายของงานที่แสดง รูปแบบและขนาดวงดนตรี แนวคิดในการเรียบเรียงเสียงประสานก่อนหน้า ก่อนขับ

1.2.3.4.5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ศึกษาศาสตร์และพัฒนา ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.2.3.4.5 Kasetsart University Laboratory School Kamphaeng Saen Campus Education Research and Development Center, Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University

* ผู้ติดต่อหลัก Email: yodsaphon.n@ku.th

* Corresponding author Email: yodsaphon.n@ku.th

ร้อง ท่อนบรรเลงเดี่ยวและท่อนจบ ขึ้นอยู่กับความสามารถของนักร้อง นักดนตรี โดยหากเป็นโน้ตเชบิต 2 ชั้น ที่บรรเลงจังหวะเร็ว ควรใช้การประสานเสียงแบบเสียงเดียวกัน ควรหลีกเลี่ยงเครื่องดนตรีที่บรรเลงแนวเดียวกับ ทำนองการขับร้อง เลือกใช้คอร์ดจากโครงสร้างเดิมของเพลง หากมีคีย์บอร์ดหรือกีตาร์อย่างละ 2 ตัว ควรบรรเลงโดยไม่ให้ซ้ำแนวกัน แนวคิดการจัดรูปแบบวงดนตรีขนาดใหญ่ มี 2 รูปแบบ คือวง 4 x 4 และวง 5 x 7 เทคนิคการเรียบเรียงประสานเสียงควรระวังการใช้แนวทำนองหลักซึ่งไม่ควรบรรเลงโดยอัลโตแซกโซโฟน แต่ควรบรรเลงโดยทรัมเป็ตเนื่องจากจะมีความชัดเจนของเสียงมากกว่า

คำสำคัญ : การเรียบเรียงเสียงประสาน, เพลงไทยลูกทุ่ง, วงดนตรีลูกทุ่ง, สมาน แทงวงศ์

Abstract

Our aims of this paper were 1) to study the biography and works of Saman Taengwong and 2) to study arranging and techniques used in Thai country songs performed by big country song bands using quantitative research methods. Ethnomusicology research methods and musicology analyses were used in this study. It was found that. A song was purposively chosen as the sample from the songs composed by Saman Taengwong during 2007-2017.

1. Saman Taengwong got a bachelor's degree in education with musicology as his major from Srinakharinwirot University, Prasarnmit campus. As a middle school student, he began playing clarinet in Kannasut Suksalai school's military band Suphanburi Province. He could read notation both on the treble clef and the bass clef very well, and could perform all kinds of music, especially more than three hundred complex Thai traditional songs. He was a saxophonist in Fueang Fa band, Chong kho band, Magalabhorn band, and he was a musician in many nightclubs in Nakhon Pathom, Ratchaburi, Samutsakhon. He was the conductor and a backup musician for many singers; Yotrak Salakchai, Butsaba Athitthan, Thippawan Kaeochan, Atsawin Sithong, and the singers in Nopphon Promotion production house. He was titled as "khru phu song khun kha haeng phaen din" (a valuable teacher of the country) by the Ministry of Education in 2017.

2. Saman Taengwong believes that to arrange Thai country songs for competition, the purpose of the competition and the size of the band should be considered. Each part of a song, introduction, solo phrase, and outro should be arranged according to the performance of singers and musicians. In the phrase with eighth notes and fast tempo, the harmonization should be unison. Musicians should avoid playing the same melody as the singing. Musicians should use chords within those from the original version of the song. If there are two keyboards or two guitars in the band, the two instruments should not play in unison. There are two forms of big bands: 4x4 form and 5x7 form. The main melody should not be played by an alto saxophone but by a trumpet for a clearer sound.

Keyword : Music Arranging, Thai country songs, Thai country band, Saman Taengwong

บทนำ

การเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีเป็นการผสมเสียงที่มีการจัดวางเสียงในแต่ละแนวทำนองให้เหมาะสมกับลักษณะของเครื่องดนตรีต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกที่หลากหลายของผู้ฟังต่อบทเพลงนั้น ๆ ทั้งนี้ผู้เรียบเรียงเสียงประสานต้องมีความรู้ความสามารถเรื่องทฤษฎีดนตรีสากล มีทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรีในประเภทต่าง ๆ ได้ตามสมควร หรือมีประสบการณ์ในการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีมาเป็นเวลาพอสมควรอีกด้วย

การนำบทเพลงมาเรียบเรียงเสียงประสาน ผู้เรียบเรียงต้องมีความรู้พื้นฐานของดนตรีตะวันตก ในเรื่องรูปแบบ ลักษณะทางดนตรี และโครงสร้างทางดนตรี ประกอบด้วย 6 ด้าน ตามแนวคิด ของ Chenoweth (1974) ได้อธิบายไว้ตามโครงสร้างทางดนตรี 6 ด้าน ดังนี้ 1) วรรคตอนทางด้านทำนอง (Phrase) 2) ศูนย์กลางเสียง (Tonal Center) 3) หลักเสียง (Tonality) 4) ชั้นคู่เสียง (Intervallic Syntax) 5) โครงสร้างทำนอง (Melodic Structure) และ 6) ลำนำ (Rhythm in Melody)

นอกจากความรู้พื้นฐานทางดนตรีที่จำเป็นต้องรู้และเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว ผู้เรียบเรียงยังจำเป็นต้องรู้เรื่อง การจัดเรียงเสียงประสาน (Orchestration) ให้เหมาะสมกับเครื่องดนตรี ดังที่ Piston (1990) ได้อธิบายว่าการจัดเรียงเสียงประสาน (Orchestration) เป็นการศึกษาการใช้เครื่องดนตรีให้มีความสมดุล กลมกลืน มีความเป็นเอกภาพอย่างหลากหลายในสีสนของเสียง โดยแบ่งรูปแบบตามพื้นผิว (Texture) ต่าง ๆ ดังนี้

1. การเล่นโน้ตเสียงเดี่ยว (Orchestra Unison)
2. ทำนองและการบรรเลงประกอบ (Melody and Accompaniment)
3. ทำนองรองและการบรรเลงประกอบ (Secondary Melody)
4. การเขียนทำนองแนวต่าง ๆ (Four-Part) เช่น เสียงสูง กลาง กลางต่ำ และต่ำ หรืออาจมีมากกว่า 4 แนว และทุกแนวมีความสำคัญเท่ากัน

5. พื้นผิวหลายแนว (Contrapuntal Texture) ที่มีหลายทำนองในช่วงเวลาเดียวกัน

6. คอร์ด (Chord) คือ การประสมเสียงของเครื่องดนตรี

7. พื้นผิวหลายรูปแบบ (Complex Texture) เป็นการนำเอาพื้นผิวหลาย ๆ แบบมาบรรเลงพร้อมกัน

นอกจากความรู้พื้นฐานตามที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้เรียบเรียงยังจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่อง การประสานเสียงด้วยคอร์ด เพื่อนำแนวการประสานต่าง ๆ มาใช้เพื่อให้เครื่องดนตรีต่าง ๆ บรรเลง ซึ่ง Prasopsuk (1990) ยังได้อธิบายถึง ลักษณะของการผสมเสียงเครื่องดนตรีในการเล่นของคอร์ด ไว้ 4 ลักษณะ คือ

1. แบบเรียง (Juxtaposition หรือ Superposition) คือ การผสมเสียงโดยใช้เครื่องดนตรีเรียงกันตามลำดับจากบนลงล่าง

2. แบบสับหว่าง (Interlocking) คือ การใช้เครื่องดนตรีเล่นโน้ตสลับกันจากบนลงล่าง
3. แบบแอม (Enclosure) คือ การใช้เครื่องดนตรีชนิดหนึ่งเล่นโอบเครื่องมืออีกชนิดหนึ่งไว้
4. แบบรวมเสียง (Overlapping) คือ การใช้เครื่องดนตรีต่างชนิดกันทาบโน้ตบางตัวในคอร์ด

Prasopsuk (1990) ยังอธิบายต่อไปถึง การจัดแนวประสานเสียงของเครื่องดนตรีโดยผู้เรียบเรียงต้องมีความเข้าใจในธรรมชาติของเครื่องดนตรีแต่ละประเภทเพื่อให้สามารถเขียนเทคนิคต่าง ๆ ของเครื่องดนตรีและเข้าใจอารมณ์ของเครื่องดนตรีได้อย่างถูกต้องอีกด้วย

นอกจากนี้ Pancharoen (2013) ยังได้กล่าวถึง ระบบการแต่งทำนองสอดประสานสองแนวและข้อควรพิจารณาของหลักการแต่งทำนองสอดประสานสองแนวในการแต่งทำนองสอดประสานประเภทที่ 1 ว่า การแต่ง

ทำนองสอดประสานสองแนว มี 2 แบบ คือ การแต่งทำนองสอดประสานสองแนวในระบบอิงโหมด และการแต่งทำนองสอดประสานสองแนวในระบบอิงกุญแจเสียง ซึ่งมีความแตกต่างกันในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างทำนองสองแนวในแนวตั้งเป็นสำคัญ กล่าวคือ ในระบบกุญแจเสียงต้องพิจารณาเพิ่มเติมในเรื่องคอร์ดหรือเสียงประสานด้วย นอกเหนือจากพิจารณาคุณภาพของเสียง ความกลมกลืนของเสียง และเสียงกระด้างที่เกิดขึ้นระหว่างโน้ต 2 ตัวในชั้นคู่ในแนวตั้ง

จากแนวคิดการเรียบเรียงเสียงประสานที่กล่าวมาแล้วนั้น Khunsongkram (2016) ยังได้ศึกษา วิจัย เรื่อง แนวคิดการเรียบเรียงเสียงประสานเพลงไทยลูกทุ่งของศิลปินแห่งชาติ ประยงค์ ชื่นเย็น ผลการวิจัย พบว่า เครื่องดนตรีและหน้าที่ของเครื่องดนตรีใช้เครื่องดนตรีหลัก 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบจังหวะ 2) กลุ่มเครื่องดนตรีดำเนินทำนอง และเสริมด้วยกลุ่มเครื่องดนตรีพิเศษ โดยใช้ทรัมเป็ต (Trumpet) เป็นเครื่องดนตรีดำเนินทำนองหลัก การสร้างบทนำ (Introduction) บทเชื่อม (Interlude) และบทจบ (Ending) ดัดแปลงจากแนวทำนองหลักเป็นท่วงทำนองสั้น ๆ หรือวลีสั้น ๆ ที่สามารถเชื่อมต่อส่งเข้าบทร้องและลงจบได้ การสร้างดนตรีประกอบแนวทำนองใช้กลุ่มเครื่องเป่า (Brass) เป็นหลักทำหน้าที่โอบอุ้มแนวทำนองสอดแทรกแนวทำนอง ใช้การเคลื่อนที่ของแนวทำนองเข้าช่วยในการสร้างดนตรีประกอบ และรองรับแนวทำนองหลัก โดยสร้างจากคอร์ดเดิมที่มีอยู่แล้ว

Khotsombat (1996) ศึกษาเรื่องวิเคราะห์การเรียบเรียงเสียงประสานของคีติ คีตกร ในบทเพลงพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลย พบว่า ในเรื่องการประสานเสียงนั้นวิธีการโดยทั่วไปไม่มีความแตกต่างไปจากการประสานเสียงของดนตรีแจ๊สตะวันตกคีตกรจะให้ความสำคัญของแนวเสียงที่เป็นทำนองหลักมาก ดังนั้น จึงพยายามที่จะทำการประสานเสียงโดยการทำให้เสียงที่เป็นแนวทำนองหลักมีความเด่นชัดมากกว่าเสียงอื่นโดยการตัดเสียงที่ไม่กลมกล่อมออกไป บางครั้งจะใช้การเล่นซ้ำเสียงในแบบชั้นคู่ Unison เพื่อเพิ่มน้ำหนักเสียงหรือบางครั้งใช้การเล่นซ้ำเสียงในระยะชั้นคู่ 8 เพื่อเพิ่มความลึกของเสียงทำให้เสียงที่เป็นแนวทำนองหลักของเพลงเด่นชัดขึ้น การเคลื่อนที่ของเสียงประสานมักจะขนานไปกับทำนองหลักมีการเคลื่อนที่ทั้งแบบไดอาโทนิคและโครเมติก แต่ส่วนมากจะเป็นไดอาโทนิค ขนาดวงดนตรีที่ทำการเรียบเรียงเสียงประสานมีทั้ง 5 x 4 หรือ 5 x 5 รูปแบบการเสียงประสานจะเป็นแบบเปิดมากกว่าแบบปิด

Nadee (2010) ศึกษาวิเคราะห์การเรียบเรียงเสียงประสานของวิจิตร จิตรังสรรค์ พบว่า ในการประสานเสียง การกระจายเสียงให้กับเครื่องดนตรีได้เหมาะสมไม่เกินขีดความสามารถและการเลือกใช้บันไดเสียงเน้นไปทางแฟล็ตมากกว่าทางชาร์ป เพื่อให้กลุ่มเครื่องดนตรีเป่าได้ดี บทบาทของเครื่องดนตรีกลุ่มที่ทำหน้าที่ได้ทั้งบรรเลงทำนองหลักและบรรเลงประกอบส่วนใหญ่เน้นการบรรเลงแบ่งกลุ่มในลักษณะแตกต่างกันไป เครื่องทำนองหลักโดยเครื่องเป่าพบการใช้ทรัมเป็ตและทรอมโบน

Kerdpol (2014) ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์การเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงเกียรติก้อง : วงดุริยางค์เครื่องลมของวิจิตร จิตรังสรรค์ พบว่า สีสนของเสียงมีการกำหนดให้เครื่องดนตรีแต่ละแนว ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์คือแนวโซปราโน จะมีบทบาททั้งการบรรเลงทำนองหลัก และการคลอเสียงแนวประสานหรือแนวพื้นหลังแนวอัลโต มีบทบาทสำคัญคือการคลอเสียงด้วยการประสานเสียงเป็นแนวพื้นหลังแต่ก็สามารถทำหน้าที่บรรเลงทำนองสอดประสาน และทำนองหลักได้ด้วยแนวเทเนอร์มีบทบาทสำคัญคือการบรรเลงทำนองสอดประสานและการคลอเสียงด้วยกระสวนจังหวะอีกทั้งยังบรรเลงทำนองหลักไปด้วย แนวเบสกลุ่มเครื่องประกอบจังหวะทำหน้าที่เป็นพื้นหลังด้วยการขอเสียงด้วยกับส่วนจังหวะแต่มีบางช่วงที่นำแบบมีบทบาทในการบรรเลงทำนองหลัก

นอกจากการเรียบเรียงเสียงประสานเพื่อให้เครื่องดนตรีตะวันตกบรรเลงแล้ว บางครั้งผู้เรียบเรียงยังมีความประสงค์ที่นำเอาเครื่องดนตรีอื่น ๆ เข้ามาบรรเลงร่วมด้วย เช่น เครื่องดนตรีไทย หรือเครื่องดนตรีพื้นเมือง เป็นต้น ในการนี้ จะต้องมีการปรับจูนเสียงหรือเทียบเสียง (ใช้ในดนตรีไทย) ให้เท่ากัน เข้ากันตามหลักของการบรรเลงที่ต้องมีการปรับจูนเสียงเครื่องดนตรีให้เท่ากัน ดังที่ Putsaro (2021) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีร่วมสมัย กรณีศึกษาชุดในดวงใจนิรันดร์(บรรเลงเพลงฟ้า) พบว่า การเทียบเสียงเครื่องดนตรีไทย ตามปกติจะใกล้เคียงกับโน้ตบนบันไดเสียง Bb ใน Concert Key และยังพบว่า การเทียบเสียงเครื่องดนตรีไทยให้สามารถเล่น ร่วมกับดนตรีตะวันตกได้อย่างเหมาะสมโดยยังคงไว้ซึ่งสีสันเสียงเอกลักษณ์ไว้สามารถเพิ่มลดได้ไม่เกินครึ่งเสียง

การเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงไทยลูกทุ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แสดงออกถึงลีลาท่วงทำนองที่โดดเด่นตามแนวการบรรเลง มักประกอบด้วยเครื่องดนตรีไม่มากนักในอดีต เช่น กลุ่มเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ และกลุ่มเครื่องเป่าลมไม้และเครื่องลมทองเหลืองอย่างละ 1-2 เท่านั้น ซึ่งแตกต่างไปจากยุคปัจจุบันที่มีการใช้เครื่องดนตรีในกลุ่มต่าง ๆ มากมายประกอบขึ้นเป็นวงดนตรีขนาดใหญ่เครื่องดนตรีอื่น ๆ เข้ามาเพื่อสร้างสีสันในวงดนตรีมากขึ้น ทำให้การเรียบเรียงเสียงประสานต้องอาศัยผู้เรียบเรียงที่มีความรู้ความสามารถสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้อย่างมีสีสันแปลกออกไปจากผลงานต้นฉบับที่ได้เรียบเรียงไว้ เพื่อตอบสนองขีดความสามารถในการนำวงดนตรีขนาดใหญ่เข้าสู่เวทีการประกวดแข่งขันในงานระดับประเทศได้อย่างสมศักดิ์ศรี

สมาน แดงวงศ์ ครูผู้ทรงคุณค่าแห่งแผ่นดิน เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ทางดนตรีทั้งเป็นอาจารย์ผู้สอนดนตรี เป็นนักดนตรีอาชีพ เป็นผู้เรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงไทยลูกทุ่งจนสร้างสรรค์ผลงานโดยการนำวงดนตรีลูกทุ่งขนาดใหญ่ของโรงเรียนพระปฐมวิทยาลัยเข้าสู่เวทีการประกวดทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ตลอดจนในระดับประเทศประเทศไทย

ดังนั้น การศึกษาแนวคิดการเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงไทยลูกทุ่งในวงลูกทุ่งวงขนาดใหญ่ของสมาน แดงวงศ์ ครูผู้ทรงคุณค่าแห่งแผ่นดิน เป็นการศึกษาแนวคิด เทคนิคการเรียบเรียงเสียงประสาน และการเรียบเรียงส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละบทเพลง เป็นต้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจในการศึกษาการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีในวงดนตรีลูกทุ่งทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติและผลงานสมาน แดงวงศ์ ครูผู้ทรงคุณค่าแห่งแผ่นดิน
2. ศึกษาแนวคิดและเทคนิคการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีเพลงไทยลูกทุ่งที่บรรเลงด้วยวงลูกทุ่งขนาดใหญ่

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษา โดยแบ่งออกดังนี้

1. ประวัติส่วนตัว
 - 1.1 ประวัติการศึกษา การทำงาน และเกียรติยศชื่อเสียง
 - 1.2 การเป็นนักดนตรี
 - 1.3 การประพันธ์และเรียบเรียงบทเพลง

2. แนวคิดและเทคนิคการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีเพลงไทยลูกทุ่งที่บรรเลงด้วยวงลูกทุ่งขนาดใหญ่

วิธีการดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการศึกษาทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา (Ethnomusicology Research Method) และวิเคราะห์แนวคิดการเรียบเรียงบทเพลงตามหลักการวิเคราะห์ทางดุริยางควิทยา (Musicology Analysis) ตั้งแต่วันที่ 20 มกราคม 2564 ถึง 31 มกราคม 2565

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสรุปผลตามประเด็นที่กำหนด มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) ในด้านต่าง ๆ คือ ด้านเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ด้านเกียรติและชื่อเสียง ด้านเกี่ยวกับด้านดนตรี และศึกษารวบรวมข้อมูลการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีเพลงไทยลูกทุ่งที่บรรเลงด้วยวงลูกทุ่งขนาดใหญ่ที่ สมาน แดงวงศ์ เรียบเรียงขึ้น ตั้งแต่ ปี 2550-2560

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล นำผลจากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ตามที่กำหนดไว้ในขั้นที่ 1 ดังนี้

1. ประวัติส่วนตัว

1.1 ประวัติการศึกษา การทำงาน และเกียรติยศชื่อเสียง

1.2 การเป็นนักดนตรี

1.3 การประพันธ์และเรียบเรียงบทเพลง

2. แนวคิดและเทคนิคการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีเพลงไทยลูกทุ่งที่บรรเลงด้วยวงลูกทุ่งขนาดใหญ่

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ด้านประวัติและผลงานสมาน แดงวงศ์ ครูผู้ทรงคุณค่าแห่งแผ่นดิน มี 2 ด้าน ดังนี้

1. ประวัติส่วนตัว

1.1.1 ด้านการศึกษา พบว่า

ภาพที่ 1 Saman Taengwong (สมาน แดงวงศ์)

- ปี พ.ศ. 2510 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี
- ปี พ.ศ. 2513 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนวัดป่าเลไลยก์ จังหวัดสุพรรณบุรี
- ปี พ.ศ. 2516 จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี
- ปี พ.ศ. 2519 จบประกาศนียบัตรชั้นสูง เอกคณิตศาสตร์ วิทยาลัยครูนครปฐม
- ปี พ.ศ. 2526 จบปริญญาตรี (กศ.บ.) วิชาเอกดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร

วิโรฒ (ประสานมิตร)

1.1.2 ด้านการทำงาน พบว่า

- ปี พ.ศ. 2520 เป็นครูสอนดนตรีที่โรงเรียน ภปร. ราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม
- ปี พ.ศ. 2521 - พ.ศ. 2523 เป็นครูสอนดนตรีที่โรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัดนครปฐม
- ปี พ.ศ. 2524 - พ.ศ. 2538 เป็นครูสอนดนตรีที่ โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา จังหวัดนครปฐม
- ปี พ.ศ. 2527 - พ.ศ. 2532 เป็นผู้ควบคุมวงและผู้ฝึกสอนวงดนตรีลูกทุ่งของโรงเรียนศรีวิชัยวิทยาลักษณ์จังหวัดนครปฐม เป็นวงดนตรีเล่นแบ็กอัป ให้ศิลปิน ยอดรัก สลักใจ, บุษบา อธิฐาน, ทิพวรรณ แก้วจันทร์, อัคริน ศรีทอง, และนักร้องในสังกัดค่ายนพพรโปรโมชั่น และรับบรรเลงงานทั่วไป

- ปี พ.ศ. 2529 นำวงโยชวาทิตเข้าร่วมประกวดแข่งขันในระดับประเทศ จัดโดยกรมพลและธนาคารทหารไทย ได้รับรางวัล ชมเชย อันดับ 1

- ปี พ.ศ. 2531 นำวงโยชวาทิตเข้าร่วมประกวดแข่งขันในระดับประเทศ จัดโดยกรมพลและธนาคารทหารไทย ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ประเภทผู้หญิง

- ปี พ.ศ. 2539 - ปี พ.ศ. 2562 เป็นครูสอนดนตรีที่โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ควบคุมและฝึกซ้อมวงโยชวาทิต วงดนตรีลูกทุ่ง วงดนตรีประเภทวงสตริง ของโรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย

- ปี พ.ศ. 2555 - ปี พ.ศ. 2561 ควบคุมนักเรียนวงดนตรีลูกทุ่งของโรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย ไปแสดงเผยแพร่วัฒนธรรมด้านดนตรีลูกทุ่ง ในเทศกาลลอยกระทงตามโครงการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

1.1.3 ด้านเกียรติยศและชื่อเสียง พบว่า ได้รับการแต่งตั้งตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ 3 ระดับ 8 (ชำนาญการพิเศษ) ปี พ.ศ. 2545 และ ได้รับตำแหน่งครูผู้ทรงคุณค่าแห่งแผ่นดิน ปี พ.ศ. 2560 จากหน่วยงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 กระทรวงศึกษาธิการ

1.2 การเป็นนักดนตรี นอกจากนี้ในขณะที่ยังศึกษาที่วิทยาลัยครูนครปฐม จังหวัดนครปฐม

(ปี พ.ศ.2516 - พ.ศ.2519) ได้เป็นนักดนตรีตำแหน่ง แซกโซโฟน (Saxophone) ในวงดนตรีเฟื่องฟ้า วงดนตรีประจำวิทยาลัยครูนครปฐม, วงซงโค (วงดนตรีที่บรรเลงแนวเพลงต้นตำรับของสุนทราภรณ์) วงดนตรีประจำวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (4 ปี) ในขณะที่ศึกษาอยู่วิทยาลัยครูนครปฐม, วงดนตรี มังคลาภรณ์ (วงขนาดเล็ก) บรรเลงแนวเพลงทั่ว ๆ ไป และได้รับการศึกษาวิชาเรียบเรียงเสียงประสาน จากอาจารย์สมชาย มังคละ นอกจากนี้ยังเป็นนักดนตรีอาชีพในไนต์คลับ (Nightclub) และบาร์เต็นรำ ในจังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสาคร

1.3 ผลงานด้านการประพันธ์และเรียบเรียงบทเพลง ประกอบด้วยการเรียบเรียงบทเพลง ดังต่อไปนี้

1.3.1 การเรียบเรียงเพลงประจำสถาบันต่าง ๆ ดังนี้

- เรียบเรียงเสียงประสานเพลงประจำโรงเรียนในจังหวัดนครปฐม ได้แก่ โรงเรียนวัดสามง่าม (คงทองอนุสรณ์), โรงเรียนคงทองวิทยา (จำนวน 2 เพลง), โรงเรียนบ้านลานแหลม, โรงเรียนพลอยจตุรจินดา, โรงเรียนวัดดอนขนาท, โรงเรียนอำนวยการวิทย์, เรียบเรียงเสียงประสานและทำนองเพลงมาร์ชพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และเพลงอินทนิลเกมส์ ในกีฬาสาธิตสามัคคี ครั้งที่ 42 โรงเรียนสาธิตเกษตรฯ กำแพงแสน

- เรียบเรียงเสียงประสานเพลงประจำโรงเรียนในจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ โรงเรียนหนองไถ่ต่อ, โรงเรียนนครพนมพัฒนา, โรงเรียนวัดลูกแก้ว, โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม

- เรียบเรียงเสียงประสานเพลงประจำโรงเรียนในจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ โรงเรียนเศรษฐบุตุตร และทำนองเพลงประจำเรือบริษัทมารีนแอคมีไทย จำกัด (Marine Acme Thai Dockyard)

- เรียบเรียงเสียงประสานเพลงของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (จำนวน 2 เพลง)

1.3.2 การเรียบเรียงเพลงในวงดนตรีลูกทุ่งขนาดใหญ่ของโรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 - 2560 มีจำนวน 8 เพลง ดังนี้

- ปี 2554 เพลง เสรีขอพร
- ปี 2555 เพลง จำเสียงเลี้ยงพ่อ
- ปี 2556 เพลง คอยน้องที่บ้านแพน
- ปี 2557 เพลง สวรรค์เมืองไทย
- ปี 2558 เพลง บุปผะสรสร้างสรรค์
- ปี 2559 เพลง ประชาธิปไตยรวมใจ
- ปี 2559 เพลง เพลงรักเพลงคิดถึง
- ปี 25560 เพลง ลูกทุ่งเสียงทอง

2. แนวคิดและเทคนิคการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีเพลงไทยลูกทุ่งที่บรรเลงด้วยวงลูกทุ่งขนาดใหญ่ พบว่า

2.1 แนวคิดการเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงเพื่อใช้ในการประกวดแข่งขัน

- ศึกษาจุดมุ่งหมายของงานว่าเกี่ยวข้องกับอะไร หรือหน่วยงานนั้น ๆ มีวัตถุประสงค์อย่างไร
- คัดเลือกบทเพลงให้เหมาะสมกับ น้ำเสียง แนวเพลงของนักร้อง
- ต้องคำนึงรูปแบบวง เครื่องดนตรีที่ใช้ ขนาดของวงดนตรี เครื่องดนตรีพิเศษที่ใช้ในวงดนตรี

- ต้องทำความเข้าใจร่วมกับฝ่ายการแสดง หรือทางเครื่อง ต้องการทำโชว์การแสดงแบบใด หรือต้องการจะแสดงอะไร

- ควรศึกษากรรมการในแต่ละครั้งไปแข่งขันว่ากรรมการท่านใดชอบแนวดนตรีแบบใด ขนาดวงการแสดง การเต้น การใช้แนวดนตรี รวมถึงการจัดรูปวง เป็นต้น

2.2 แนวคิดในการเรียบเรียงเสียงประสานท่อนนำท่อนขับร้อง ท่อนบรรเลงเดี่ยวและท่อนจบ พบว่า

- เรียบเรียงท่อนนำ (Intro) ท่อนขับร้อง (Vocal) ท่อนบรรเลงเครื่องดนตรีเดี่ยว (Solo) และท่อนจบ (Outtro) ขึ้นอยู่กับความสามารถของนักร้อง นักดนตรี เช่น หากมีนักร้องนักร้องเสียงไพเราะ มีทักษะและเทคนิคในการขับร้องดี หรือมีนักดนตรีที่สามารถบรรเลงกีตาร์ (Guitar), อัลโตแซกโซโฟน (Alto Saxophone) หรือเครื่องดนตรีอื่น ๆ ที่มีความสามารถสูง มีเทคนิคการบรรเลงที่ดี ควรจะเรียบเรียงให้ได้แสดงความสามารถในบทเพลง

- การเพิ่มหรือตัดความยาวห้องเพลงในท่อนดนตรีรับหรือบทนำบทเพลง หรือส่วนจบของเพลง ควรคำนึงถึงการแสดงเด่นเพื่อให้ลงตัวกับดนตรี

- เครื่องดนตรีชิ้นใดนักเรียนความสามารถปานกลาง ต้องเรียบเรียงให้บรรเลงเป็นพื้นมีบทบาทไม่มากเกินไป

2.3 แนวคิดการเลือกใช้น้ตโน้ตในคอร์ด (Chord Tone) ในการเรียบเรียงเสียงประสาน

- การเรียบเรียงแนวของเครื่องดนตรีไม่ว่าจะเป็นแนวแซกโซโฟน (Saxophone Section) หรือ แนวเครื่องลมทองเหลือง (Brass Section) จะเรียบเรียงแบบประสานเสียง หรือการบรรเลงเสียงเดียวกัน (Unison) ในส่วนใด ท่อนใด หรือวรรคใดของบทเพลงให้คำนึงถึงความเป็นธรรมชาติของเพลง

- โน้ตละเอียด เช่น โน้ตลักษณะเขบ็ต 2 ชั้น ที่บรรเลงจังหวะเร็ว ควรใช้การประสานเสียงแบบการเล่นพร้อมเพรียงกันในแต่ละอุปกรณ์เครื่องดนตรี

- การประสานครบทุกแนวควรเป็นเสียงตัวโน้ตเสียงยาว เช่น เซ่น ตัวกลม ตัวขาว และควรเขียนประสานให้ครบคอร์ดของเพลง

- การประสานเสียงเครื่องเป่าลมไม้และเครื่องลมทองเหลือง กรณีที่ใช้เครื่องดนตรีน้อยชิ้นไม่สามารถประสานได้ครบตามคอร์ด ควรเลือกเสียงที่มีความสำคัญนำมาใช้จะได้ฟังราบรื่น ไม่ขัดหู

- ควรหลีกเลี่ยงเครื่องดนตรีที่บรรเลงแนวเดียวกับแนวทำนองการขับร้องให้มากที่สุด และหากเรียบเรียงแนวดนตรีประสานเสียงคู่ไปกับแนวขับร้อง และอาจทำให้นักร้อง ร้องเพลงได้ยากขึ้น และอาจทำให้เพี้ยนเสียงได้

- การเรียบเรียงโดยใช้แนวแซกโซโฟน ควรให้ครบโน้ตที่อยู่ในกลุ่มคอร์ด โดยเลือกใช้น้ตเสียงยาว และเรียบเรียงโดยใช้กลุ่มแนวเครื่องลมทองเหลืองเป็นโน้ตสอดแทรกแนวทำนองเสียงสั้น ๆ

- การใช้คอร์ดต่าง ๆ ในการเรียบเรียงนั้น ใช้จากคอร์ดโครงสร้างเดิมของเพลง

2.4 ปัจจัยและข้อควรระวังที่มีผลต่อการเรียบเรียงเสียงประสาน

- การใช้เครื่องดนตรีไทย หรือเครื่องดนตรีพื้นเมืองในวงดนตรีลูกทุ่ง ควรระวังเรื่องระดับเสียงที่ไม่เท่ากัน อาจต้องปรับจูนเสียงให้เป็นระบบเสียงสากลให้เข้าคีย์ของเพลงนั้น ๆ

- การใช้โซปราโนแซกโซโฟน (Soprano Saxophone) สำหรับบรรเลงเดี่ยวในบทเพลง หากทำนองอยู่ในระดับเสียงสูงอาจจะเพี้ยนได้ง่ายควรเลือกระดับเสียงกลาง ๆ จะฟังไม่เพี้ยนและฟังเพราะตามธรรมชาติเสียงของโซปราโนแซกโซโฟนมากยิ่งขึ้น

- กรณีเครื่องเป่าทั้งหมดเป่าพร้อมกันในวงขนาด 4 X 4 และต้องการประสานเสียงควรระวังการใช้แนวทำนองหลัก ไม่ควรให้แนวทำนองหลักอยู่ที่แนวอัลโตแซกโซโฟน อาจทำให้เสียงฟังไม่ชัดเจนเนื่องจากเครื่องลมทองเหลืองในแนวทรัมเป็ต (Trumpet) และทรอมโบน (Trombone) มักจะธรรมชาติเสียงที่ดังกว่า ควรให้แนวทำนองหลักอยู่ที่แนวบรรเลงของทรัมเป็ตจะทำให้ฟังชัดเจน

- กรณีที่มีผู้เล่นกีตาร์ 2 คน และใช้ผู้เล่นคีย์บอร์ด 2 คน ควรวางแผนแนวทำนองระหว่าง
แนวที่ 1 กับแนวที่ 2 ไม่ให้บรรเลงซ้ำแนวกัน และควรเรียบเรียงให้แตกต่างอย่างชัดเจนโดยเฉพาะรูปแบบการ
บรรเลงของเครื่องดนตรีทั้งสองชนิด

- ควรปรับเปลี่ยนบันไดเสียงของบทเพลงให้เล่นได้เหมาะสมกับความสามารถของนักร้อง
และนักดนตรี

- ควรปรับจูนเสียงของเครื่องดนตรีทุกชิ้นให้ชัดเจนก่อนการฝึกซ้อม และควรใช้ห้องซ้อม
ที่ได้ยินครบทุกเสียงเพื่อช่วยให้ปรับเสียงได้ง่าย และจะได้รู้ว่าจุดอ่อนอยู่ที่ใด

- ควรมีการบันทึกทั้งภาพและเสียงไว้เพื่อตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดและปรับปรุงให้ดีขึ้น
2.5 แนวคิดการจัดรูปแบบวงดนตรี การจัดรูปแบบวงดนตรีขนาดใหญ่ มี 2 รูปแบบ คือ
รูปแบบวง 4 x 4¹ และรูปแบบวง 5 x 7²

รูปแบบวง 4 x 4 รูปแบบที่ 1 ประกอบด้วยอัลโตแซกโซโฟน จำนวน 2 ตัว เทเนอร์
แซกโซโฟน จำนวน 2 ตัว ทรัมเป็ต จำนวน 2 ตัว และทรมโบน จำนวน 2 ตัว ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 4 x 4 band pattern, type 1 (รูปแบบวง 4 x 4 แบบที่ 1)
ที่มา : สมาน แดงวงศ์

รูปแบบวง 4 x 4 รูปแบบที่ 2 ประกอบด้วย อัลโตแซกโซโฟน จำนวน 1 ตัว เทเนอร์แซก
โซโฟน (Tenor Saxophone) จำนวน 2 ตัว บาริโตนแซกโซโฟน (Baritone Saxophone) จำนวน 1 ตัว ทรัมเป็ต
จำนวน 2 ตัว และ ทรมโบน จำนวน 2 ตัว ดังภาพที่ 3

¹ หมายถึง รูปแบบวงที่มีเครื่องลมไม้ 4 ตัว เครื่องลมทองเหลือง 4 ตัว และเครื่องประกอบจังหวะตามความเหมาะสม

² หมายถึง รูปแบบวงที่มีเครื่องลมไม้ 7 ตัว เครื่องลมทองเหลือง 5 ตัว และเครื่องประกอบจังหวะตามความเหมาะสม

ภาพที่ 3 4 x 4 band pattern, type 2 (รูปแบบวง 4 x 4 แบบที่ 2)
ที่มา : สมาน แดงวงศ์

- รูปแบบวง 5 x 7 ประกอบด้วย อัลโตแซกโซโฟน จำนวน 2 ตัว เทเนอร์แซกโซโฟน จำนวน 2 ตัว บาริโทนแซกโซโฟน จำนวน 1 ตัว ทรัมเบ็ต จำนวน 4 ตัว และทอมโบน จำนวน 3 ตัว ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 5 x 7 band pattern (รูปแบบวง 5 x 7)
ที่มา : สมาน แดงวงศ์

เครื่องประกอบจังหวะทั้ง 3 รูปแบบ ประกอบด้วย กลองชุด 1 ชุด กีตาร์ไฟฟ้า (1-2 ตัว) กีตาร์เบส 1 ตัว คีย์บอร์ดไฟฟ้า 1 -2 ตัว เครื่องดนตรีและเครื่องประกอบจังหวะอื่น ๆ ตามกรณี เช่น โซปราโนแซกโซโฟน ฟลูต หีบเพลง ไฮโลโฟน ระนาดเอก ขลุ่ย ซอด้วง ซออู้ เป็นต้น ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 Rhythm instrument (เครื่องประกอบจังหวะ)
ที่มา : สมาน แดงวงศ์

สรุปผล

1. ประวัติส่วนตัว พบว่า สมาน แดงวงศ์ จบปริญญาตรี (กศ.บ.) วิชาเอกดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) เริ่มเล่นดนตรีสากลขณะเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา และได้พัฒนาตนเองเป็นนักดนตรีวงโยธวาทิตของโรงเรียนนรรณสุดศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี ในตำแหน่งคลาริเน็ต สามารถอ่านโน้ตสากลที่อยู่ในกุญแจซอลและกุญแจฟาได้อย่างดี อีกทั้งบรรเลงบทเพลงได้ทุกชนิดโดยเฉพาะเพลงไทยเดิมที่มีความยากและสลับซับซ้อนได้มากกว่า 300 เพลง เป็นนักดนตรีตำแหน่งแซกโซโฟนในวงดนตรีเฟื่องฟ้า, วงซงโค, วงดนตรีมิ่งคลาภรณ์ และเป็นนักดนตรีอาชีพตามไนต์คลับ ในจังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสาคร เป็นผู้ควบคุมวงดนตรีและเป็นนักดนตรีให้กับนักร้องที่มีชื่อเสียง อาทิ ยอดรัก สลักใจ, บุษบา อธิฐาน, ทิพวรรณ แก้วจันทร์, อัศวิน ศรีทอง และนักร้องในสังกัดค่ายนพพรโปรโมชัน และได้รับรางวัลเกียรติยศในตำแหน่งครูผู้ทรงคุณค่าแห่งแผ่นดิน จากกระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ. 2560

2. แนวคิดและเทคนิคการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีเพลงไทยลูกทุ่งที่บรรเลงด้วยวงลูกทุ่งขนาดใหญ่ พบว่า

- แนวคิดในการเรียบเรียงเสียงประสานเพื่อใช้ในการแข่งขัน ควรศึกษาจุดมุ่งหมายของรายการที่เราจะร่วมแข่งขัน คัดเลือกบทเพลงให้ตรงหรือความเหมาะสมกับนักร้อง คำนึงถึงรูปแบบวงดนตรี เครื่องดนตรีที่ใช้ ขนาดของวงดนตรี เครื่องดนตรีที่ใช้กรณีพิเศษ ต้องปรึกษาคำความเข้าใจกับฝ่ายการแสดง หรือทางเครื่องถึงเป้าหมายในการทำให้โชว์หรือการแสดงว่าแบบใด ควรศึกษาแนวดนตรีที่คณะกรรมการชื่นชอบ ขนาดวงดนตรีการแสดง หรือการเต็มประกอบดนตรี

- แนวคิดในการเรียบเรียงเสียงประสานก่อนหน้า ก่อนขับร้อง ก่อนบรรเลงเครื่องดนตรีเดี่ยว และก่อนจบ ให้เหมาะสมกับความสามารถของนักร้อง นักดนตรี การเพิ่มหรือตัดความยาวห้องเพลงในก่อนหน้าดนตรีรับ ก่อนระหว่างบรรเลงในบทเพลง หรือส่วนจบของบทเพลง ควรคำนึงถึงการแสดงต้นกับดนตรี เครื่องดนตรีชิ้นที่มีความสามารถปานกลางต้องเรียบเรียงให้มีบทบาทไม่มากเกินไป การเลือกใช้โน้ตในคอร์ดของเครื่องดนตรีไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเครื่องดนตรีชนิดใดก็ตาม จะเลือกประวัติประสานเสียงแบบการเล่นพร้อมเพรียงกันในแต่ละอุปกรณ์เครื่องดนตรี และความเป็นธรรมชาติของเพลง ส่วนโน้ตในลักษณะเขบ็ต 2 ชั้นที่บรรเลงจังหวะเร็ว ใช้การประสานเสียงแบบการเล่นพร้อมเพรียงกันในแต่ละอุปกรณ์เครื่องดนตรี การประสานเสียงที่ต้องการให้ครบทุกแนว และควรเป็นเสียงตัวโน้ตเสียงยาว เช่น ตัวกลม ตัวขาว และควรเขียนประสานให้ครบคอร์ดในการประสานเสียงของกลุ่มเครื่องเป่าทั้งลมไม้และลมทองเหลือง กรณีที่ใช้เครื่องดนตรีน้อยชิ้นไม่สามารถประสานได้ครบตามคอร์ด ควรเลือกเสียงที่มีความสำคัญนำมาใช้จะได้ฟังราบรื่น หลีกเสียงเครื่องดนตรีที่บรรเลงแนวเดียวกับทำนองการร้องให้มากที่สุด การเรียบเรียงโดยใช้แนวแซกโซโฟน ควรให้ครบคอร์ด ใช้เสียงยาว และการเรียบเรียงโดยใช้กลุ่มแนวเครื่อง ลมทองเหลือง เลือกสอดแทรกแนวทำนองโน้ตเสียงสั้น ๆ การใช้คอร์ดใช้จากโครงสร้างเดิมของเพลง ซึ่งสอดคล้องกับ Khotsombat (1996) ในเรื่องการประสานเสียงโดยการทำให้เสียงที่เป็นแนวทำนองหลักมีความเด่นชัดมากกว่าเสียงอื่นโดยการตัดเสียงที่ไม่กลมกล่อมออกไป บางครั้งจะใช้การเล่นซ้ำเสียงในแบบขั้นคู่ที่ 1 เพื่อเพิ่มน้ำหนักเสียงหรือบางครั้งใช้การเล่นซ้ำเสียงในระยะขั้นคู่ 8 เพื่อเพิ่มความลึกของเสียงทำให้เสียงที่เป็นแนวทำนองหลักของเพลงเด่นชัดขึ้น

- ปัจจัยและข้อควรระวังที่มีผลต่อการเรียบเรียงเสียงประสาน กรณีการใช้เครื่องดนตรีไทย หรือเครื่องดนตรีพื้นเมืองในวงดนตรีลูกทุ่ง ต้องปรับจูนเสียงให้เป็นระบบเสียงสากล การใช้ไซปราโนแซกโซโฟนสำหรับบรรเลงเดี่ยวจะหลีกเลี่ยงเสียงในระดับสูงโดยเลือกเสียงระดับกลางจะทำให้ฟังไม่เพี้ยนและไพเราะตาม

ธรรมชาติ ในกรณีเครื่องเป่าทั้งหมดเป่าพร้อมกันในวงขนาด 4 x 4 และต้องการประสานเสียง ควรระวังการใช้
แนวทำนองหลัก ไม่ควรให้แนวทำนองหลักไปอยู่ที่แนวอัลโตแซกโซโฟนเสียงอาจฟังไม่ชัดเจน เนื่องจาก
เครื่องลมทองเหลืองแนวทรัมเป็ต และทอมโบนเสียงมักจะดังกว่า ควรให้แนวทำนองหลักไปอยู่ที่ทรัมเป็ต จะ
ฟังชัดเจนกว่า กรณีที่มีผู้เล่นกีตาร์ 2 คน และมีผู้เล่นคีย์บอร์ด 2 คน ควรวางแผนแนวเพลง ระหว่างกีตาร์แนวที่
1 กับ กีตาร์แนวที่ 2 ให้เล่นไม่ซ้ำแนวบรรเลงเดียวกัน และควรเรียบเรียงให้แตกต่างกันอย่างชัดเจน ควร
ปรับเปลี่ยนบันไดเสียง ของบทเพลงให้เล่นได้ง่ายเหมาะสมกับความสามารถของนักดนตรี นักร้อง และควรมี
การบันทึกทั้งภาพและเสียงไว้เพื่อตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุง

- รูปแบบการจัดวงดนตรีขนาดใหญ่ มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบวง 4 x 4 และรูปแบบวง 5 x 7 คือ

รูปแบบวง 4 x 4 มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 ประกอบด้วย อัลโตแซกโซโฟน จำนวน 2 ตัว เทเนอร์
แซกโซโฟน จำนวน 2 ตัว ทรัมเป็ต จำนวน 2 ตัว และ ทอมโบน จำนวน 2 ตัว รูปแบบวงแบบ 4 x 4 และ
รูปแบบที่ 2 ประกอบด้วย อัลโตแซกโซโฟน จำนวน 1 ตัว เทเนอร์แซกโซโฟน จำนวน 2 ตัว บาริโตนแซก
โซโฟน จำนวน 1 ตัว ทรัมเป็ต จำนวน 2 ตัว และ ทอมโบน จำนวน 2 ตัว

รูปแบบวงแบบ 5 x 7 ประกอบด้วย อัลโตแซกโซโฟน จำนวน 2 ตัว เทเนอร์แซกโซโฟน จำนวน 2 ตัว
บาริโตนแซกโซโฟน จำนวน 1 ตัว ทรัมเป็ต จำนวน 4 ตัว และทอมโบน จำนวน 3 ตัว

เครื่องประกอบจังหวะที่ใช้ทั้ง 2 รูปแบบนั้น ประกอบด้วย กลองชุด 1 ชุด กีตาร์ไฟฟ้า (1-2 ตัว) กีตาร์
เบส 1 ตัว คีย์บอร์ดไฟฟ้า 1-2 ตัว เครื่องดนตรีและเครื่องประกอบจังหวะอื่น ๆ ตามกรณี เช่นกัน

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาประวัติศาสตร์การศึกษา การทำงาน และเกียรติยศชื่อเสียง การเป็นนักดนตรี งานด้านการ
ประพันธ์และเรียบเรียงบทเพลง ของ สมาน แดงวงศ์ ตั้งแต่เริ่มดนตรีจนจบการศึกษาและเป็นครูสอนดนตรีมี
ความสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ชงรบ ขุนสงคราม ที่ศึกษาเรื่อง แนวคิดการเรียบเรียงเสียงประสานเพลงไทย
ลูกทุ่งของศิลปินแห่งชาติ ประยงค์ ชื่นเย็น ในประเด็นด้านประวัติและผลงาน ที่แตกต่างกันคือ สมาน แดงวงศ์
มีอาชีพเป็นครูสอนดนตรี เป็นนักดนตรีอาชีพเป็นอาชีพรองหลังเวลาราชการ ตามไนต์คลับ และเป็นนักดนตรี
แบ็กอัปให้กับนักร้องต่าง ๆ ในทางตรงกันข้าม ประยงค์ ชื่นเย็น ที่ประกอบอาชีพ เป็นนักแต่งเพลง นักเรียบ
เรียงเสียงประสาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึง ความรู้ ความสามารถทางด้านดนตรีที่มีความเชี่ยวชาญทั้งด้านทฤษฎี
และด้านปฏิบัติเครื่องดนตรีเป็นอย่างดี จนกระทั่งสามารถประพันธ์และเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงประจำ
สถาบันต่าง ๆ และเรียงเสียงประสานบทเพลงลูกทุ่ง เพื่อใช้ในวงดนตรีลูกทุ่งขนาดใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
เป็นเป็นที่ยอมรับในแวดวงการประกวดประชันวงดนตรีลูกทุ่งในระดับประเทศ

ด้านแนวคิดในการเรียบเรียงเสียงประสาน สมาน แดงวงศ์มีแนวคิดในการเรียบเรียงเสียงประสานบท
เพลงสำหรับวงดนตรีลูกทุ่งขนาดใหญ่เพื่อใช้ในการแข่งขัน แนวคิดในการเรียบเรียงเสียงประสานท่อนอินโทร
ท่อนขับร้อง ท่อนบรรเลงเดี่ยว และท่อนเอาต์ โทโร ให้เหมาะสมกับความสามารถของนักดนตรี นักร้องนั้น

การใช้โซปราโนแซกโซโฟน สำหรับบรรเลงเดี่ยวถ้าเป็นเสียงในระดับสูงควรเลือกเสียงระดับกลางจะ
ฟังไม่เพี้ยนและไพเราะตามธรรมชาตินั้น มีความสอดคล้องกับ Kerdpol (2014) ที่ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์การเรียบ
เรียงเสียงประสานบทเพลงเกียรติก้อง : วงดุริยางค์เครื่องลมของวิจิตร จิตรังสรรค์ ในประเด็น สีสนของเสียงมี
การกำหนดให้โซฟาโนแซก ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ และแนวอัลโตแซกโซโฟนทำหน้าที่ทั้งการบรรเลงทำนอง
หลัก และการคลอเสียงแนวประสานหรือแนวพื้นหลัง และยังสอดคล้องกับ Nadee (2010) ที่ศึกษาวิเคราะห์

การเรียบเรียงเสียงประสานของวิจิตร จิตรังสรรค์ ว่าในการประสานเสียงนั้นควรกระจายเสียงให้กับเครื่องดนตรีได้เหมาะสมไม่เกินขีดความสามารถ บทบาทของเครื่องดนตรีกลุ่มที่ทำหน้าที่ได้ทั้งบรรเลงทำนองหลักและบรรเลงประกอบส่วนใหญ่เน้นการบรรเลงแบ่งกลุ่มในลักษณะแตกต่างกันไป เครื่องทำนองหลักโดยเครื่องเป่าพบการใช้ทรัมเป็ตและทรอมโบน และสอดคล้องกับ Khotsombat (1996) ในประเด็นการจัดวางแนวเครื่องดนตรี เพื่อให้สีสันของเพลงเปลี่ยนแนวตลอดทั้งเพลง หรือเมื่อมีการซ้ำทำนองกัน

การเลือกใช้น้ตในคอร์ด แนวคิดของสมาน แดงวงศ์ ที่เลือกใช้น้ตในการเรียบเรียงเสียงประสานและการใช้บทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่ทำนองหลักและสอประสาน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khunsongkram (2016) เรื่อง แนวคิดการเรียบเรียงเสียงประสานเพลงไทยลูกทุ่งของศิลปินแห่งชาติ ประยงค์ ชื่นเย็น ที่มีเครื่องดนตรีและหน้าที่ของเครื่องดนตรีใช้เครื่องดนตรีโดยใช้ทรัมเป็ต นอกจากนี้การให้ความสำคัญของแนวเสียงทำนองหลัก ให้เด่นชัดกว่าเสียงอื่น ๆ โดยตัดเสียงที่ไม่กลมกล่อมออกไปบ้าง และข้อควรระวังที่มีผลต่อการเรียบเรียงเสียงประสาน เรื่องความสมดุล กลมกลืน ของเสียงสอดคล้องกับ Piston (1990) ในประเด็นการจัดเรียงเสียงประสาน (Orchestration) เป็นการใช้เครื่องดนตรีให้มีความสมดุล กลมกลืน มีความเป็นเอกภาพอย่างหลากหลายของสีสันของเสียง

การเรียบเรียงเสียงประสานเพลงไทยลูกทุ่ง กับการเลือกใช้น้ตเครื่องดนตรีอื่น ๆ เข้ามาผสมในการบรรเลง โดยเฉพาะเครื่องดนตรีไทย หรือเครื่องดนตรีพื้นเมือง สิ่งที่ต้องระวังอย่างยิ่งคือ เรื่อง ระบบเสียง (Tuning system) ที่แตกต่างกัน สมาน แดงวงศ์ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรต้องมีการปรับจูนระบบเสียงให้เข้ากัน ทั้งนี้เป็นเพราะ วงดนตรีลูกทุ่ง บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีตะวันตก ซึ่งดนตรีตะวันตกนั้นมีระบบเสียงเป็นแบบ 12 ครึ่งเสียงเท่า ๆ กัน ในแต่ละเสียงนั้นมีความถี่ของเสียงเท่ากับ 100 Cent³ ดังนั้น 1 เสียงจะเท่ากับ 200 Cent ซึ่งมีความแตกต่างกับระบบเสียงของดนตรีไทย ระบบเสียงของดนตรีไทยนั้นมีระบบเสียง 7 เสียงเท่ากัน และไม่มีครึ่งเสียงเหมือนของตะวันตก ซึ่งแต่ละเสียงห่างกัน 171.4 Cent ถ้าไม่มีการปรับเสียงให้เท่ากันแล้ว นำมาบรรเลงพร้อมกันจะทำให้เสียงเพี้ยนได้โดยไม่ต้องสงสัย ดังนั้น จึงต้องมีการปรับจูนเสียงของเครื่องดนตรีใดเครื่องดนตรีหนึ่งเข้าหากัน ขึ้นอยู่กับความยากง่ายในการเลือกของเครื่องดนตรีต่างๆ ด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Putsaro (2021) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีร่วมสมัย กรณีศึกษาชุดในดวงใจนักร้อง(บรรเลงเพลงฟ้า) แล้วได้กล่าวถึงการเทียบเสียงเครื่องดนตรีไทยกับดนตรีตะวันตก ว่าการเทียบเสียงดนตรีไทยให้สามารถเล่น ร่วมกับดนตรีตะวันตกได้อย่างเหมาะสมโดยยังคงไว้ซึ่งสีสันเสียงเอกลักษณ์ไว้สามารถเพิ่มลดได้ไม่เกินครึ่งเสียง

หากประสงค์ต้องการที่จะบรรเลงร่วมกันโดยไม่ต้องมีการปรับจูนเสียงของเครื่องดนตรีทั้งไทยและตะวันตกในวงดนตรีลูกทุ่ง ก็เห็นจะทำได้โดยเลือกใช้น้ตเครื่องสายอย่างเช่น ซอด้วง ซอด้วง เป็นต้น แต่กระนั้นผู้บรรเลงจำเป็นต้องมีทักษะทั้งการฟังและการบรรเลงในชั้นชำนาญและผ่านการฝึกฝนเป็นอย่างดีมาก ๆ เนื่องจากผู้บรรเลงต้องปรับจูนที่หูในการฟังเสียงให้เข้ากับเครื่องดนตรีอื่น ๆ และปรับระยะห่างของการวางนิ้วบนสายซอทั้งสอง เนื่องจากซอด้วงและซอด้วง เป็นเครื่องดนตรีที่ไม่มีเฟรตบังคับการวางนิ้ว

นอกจากนี้ การเลือกใช้น้ตโซปราโนแซกโซโฟน สำหรับบรรเลงเดี่ยวถ้าเป็นเสียงในระดับสูงควรเลือกใช้น้ตเสียงระดับกลางจะทำให้ฟังรู้สึกไม่เพี้ยนเสียงและมีความไพเราะตามธรรมชาติ นั้นมีความสอดคล้อง กับ นงลักษณ์ ประสานสุข ที่ได้อธิบายถึง การจัดแนวประสานเสียงของเครื่องดนตรีโดยผู้เรียบเรียงต้องมีความเข้าใจ

³ เป็นระบบที่ Alexander J. Ellis เป็นผู้คิดขึ้นเพื่อวัดมาตราเสียงของเครื่องดนตรีอื่น ๆ ทั่วโลกให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ในธรรมชาติของเครื่องดนตรีแต่ละประเภทเพื่อให้สามารถเขียนเทคนิคต่าง ๆ ของเครื่องดนตรีและเข้าใจ
อารมณ์ของเครื่องดนตรีได้อย่างถูกต้องอีกด้วย

รูปแบบการจัดรูปแบบวงดนตรีขนาดใหญ่ รูปแบบวง 4 x 4 และรูปแบบวง 5 x 7 เป็นลักษณะการจัด
วงแบบพิเศษซึ่งวงดนตรีลูกทุ่งทั่วไปไม่นิยมกันโดยทั่วไป เนื่องจากต้องใช้นักดนตรีจำนวนมาก อีกทั้งประกอบ
กับข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ต้องใช้ในการแสดงแต่ละครั้งอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป สมาน แต่งวงษ์ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทั้งในเนื้อหาทางทฤษฎีและการบรรเลง
เครื่องดนตรีเป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีประสบการณ์และเชี่ยวชาญในการประพันธ์เพลง การเรียบเรียงเสียงประสาน
จนเกิดแนวคิดและมีเทคนิคในการเรียบเรียงเสียงประบทเพลงลูกทุ่งเป็นแบบฉบับของตนเองในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. นำผลวิจัยที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มาเป็นแนวคิดหรืออาจสร้างรูปแบบการเรียบเรียงเสียงประสาน
แนวใหม่ ๆ ของบทเพลง ให้เหมาะสมกับรูปแบบของวงดนตรีลูกทุ่งของแต่ละสถาบัน

2. หากสามารถนำผลวิจัยมาปรับประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาเรียบเรียงเสียงประสานใน
สถาบันการศึกษาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- Nadee, A. (2010). *Analysis of Musical Arrangement by Wijit Jitrangsan*. [Master's Thesis, Mahidol University]
- Chenoweth. V. (1974). *Melodic Perception and analysis (2 ed.)*. Papua New Ruinea: The S.I.L.Printing Department.
- Kerdpol, T. (2014). An Analysis of the Musical Arrangement of Song of Honor: Symphonic Band by Wijit Jitrangsan. *Journal of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University*, 6(1), 89–111.
- Khotsombat, J. (1996). *Analysis of Music Arrangement of Khiti Khitakon in The Musical Compositions of His Majesty King Bhumibol Adulyadej*. [Master's Thesis: Srinakharinwirot University.]
- Khunsongkram, T. (2016). Prayong Chuenyen, a National Artist, Musical ConceptIn Thai Country Music Arrangement. *Journal of Research and Development, Buriram Rajabhat University*, 11, 54-62.
- Pancharoen,N. (2013). *Counterpoint*. 4th ed. Bangkok: Tana Press. [translated]
- Prasopsuk, N. (1990). *Arrangement for an Orchestra*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Piston, W. (1990). *Orchestration*. London. Victor Gollancz.
- Putsaro, S. (2021). *A Study of Contemporary Music: Case Study of Still on my Mind (Banleng Pleng Fah) by Chaibhuk Bhutrachinda*. [Master's Thesis: Srinakharinwirot University].